

FERRAN SAEZ MATEU

**“Públic, privat?
Si algú m’explica
què signifiquen
exactament avui dia
aquests dos
conceptes, potser
n’acabi triant
un de concret.
Mentrestant,
però, prefereixo no
empassar-me aquests
esquers tan primaris,
aquestes dicotomies
del segle XIX que ara
alguns fan servir
sobretot per justificar
els propis fracassos
(tant hi fa si són
públics com privats;
la cosa està molt
ben repartida)”**

Públic/privat

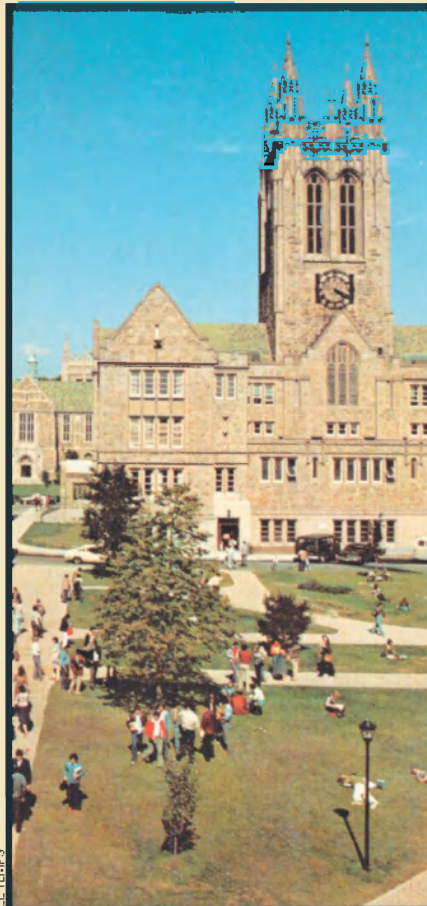
Hi ha debats postergables, o fins i tot innecessaris, que ocupen moltes planes d’opinió. Simultàniament, hi ha temes ineludibles, urgents, que sempre acaben sent tractats d’esquitllada, si és que alguna vegada s’arriben a plantejar. Els primers acostumen a ser trivialitats elevades a la categoria de problema, mentre que els segons són veritables problemes rebaixats a la categoria d’anècdota. El debat públic/privat pertany, per desgràcia, a aquest segon bloc. Tothom parla de la progressiva privatització del sistema de pensions, dels concerts econòmics entre l’administració pública i determinades institucions educatives, de la gestió privada de certes institucions estatals relacionades amb la sanitat o amb altres àmbits de la mateixa importància social, etc. També es produeixen debats encesos sobre el binomi públic/privat en coses tan diferents com l’orientació sexual, l’expressió de les creences religioses o la seguretat als aeroports. A més a més, moltes d’aquestes discussions s’acostumen a ubicar sovint en el terreny de la disputa ideològica entre liberals i antiliberals, cosa que complica encara més la qüestió, o la desvia. La llista de possibles friccions entorn de la paritat públic/privat és extensíssima, però no crec pas que sigui aquest el context per desglossar-la. De fet, en aquest article provarem d’argumentar, precisament, que aquest desglossament no té cap mena de sentit mentre no s’hagin repensat i actualitzat amb un mínim de rigor els dos conceptes que comentem. Aquest replantejament és la condició per poder-nos enfrontar amb els debats concrets que hem al·ludit més amunt sense repetir inútilment certes idees que s’esgrimien al segle XIX. Les circumstàncies actuals tenen poc a veure amb aquell segle i, en conseqüència, sembla poc assenyat transitar camins que ja ni tan sols existeixen.

Per veure fins a quin punt tot això és més complex del que sembla, començarem descrivint una paradoxa co-

lossal. Si més no a Europa, és la dreta la que ara aposta per l’estatalisme –en termes de proteccionisme nacional, sobretot–, i l’esquerra, la que pren partit per la privatització informal dels serveis socials, en forma d’ONG. Le Pen creu encara en un estat fort, controlat per funcionaris de la vella escola; els que fan aportacions a les ONG, en canvi, creuen en una altra cosa diametralment oposada. En la qüestió retòrica, però, Le Pen o Haider assumeixen públicament el discurs de l’ultradreta neoliberal, mentre que l’esquerra de tota la vida segueix fidel a la trontollant figura de l’estat-Providència. Cap dels dos expressa realment el que pensa, ni tampoc no fa el que diu que vol fer. La confusió és, doncs, extraordinària, essencialment perquè el rerefons conceptual del binomi públic/privat no ha estat actualitzat. Què signifiquen, a començament del segle XXI, aquests dos termes? La veritat és que ben poca cosa; la vella línia que els separava, relativament clara fins fa ben poc, és ara cada cop més difusa, o potser més complexa. Aquesta complexitat, tanmateix, s’acostuma a reduir a un únic paràmetre explicatiu: la suposada tendència a privatitzar tot allò que abans pertanyia al sector públic. Aquesta tendència és més o menys indiscutible, però cal situar-la en el seu context real. Fins no fa gaires anys, els cambrers de les cafeteries dels hospitals o el personal de neteja dels ministeris tenien un rang funcional o parafuncional. Quan aquests serveis van passar a ser gestionats massivament per empreses privades ningú no va dir ni piu, però. És que potser aquell canvi era, en tots els sentits, més raonable que altres canvis semblants que s’han produït posteriorment? És obvi que no. Simplement, en uns casos no hi havia gaire força corporativa i en altres sí. Sense tenir en compte aquesta variable, la del corporativisme, no es pot entendre una part substancial de la qüestió. En tot cas, repetim que si bé la tendència és certa,

cal analitzar-la amb una mica més de cura. Pensem, per exemple, en el cas dels grans centres comercials, cada cop més vinculats al lleure familiar. La lectura habitual és que els espais d'oci s'han acabat privatitzant: la plaça pública ha estat substituïda pels passadissos amb aire condicionat de les grans superfícies. Hi ha una altra possible lectura, però: certs espais privats s'han acabat fent literalment d'ús públic. Si bé és cert que la finalitat d'aquests espais és l'estimulació del consum, també cal reconèixer que si es vol, s'hi pot passar tot el sant dia sense gastar un cèntim, per la senzilla raó que el consum no és obligatori. Més exemples de la difuminació de la vella línia: el cas, ja esmentat de les organitzacions autoanomenades "no governamentals". Es tracta d'entitats privades que depenen bàsicament dels pressupostos públics. Així doncs, pertanyen a l'àmbit públic o al privat? La resposta és incerta en la mesura en què ja no es pot determinar quin és l'abast real d'aquests dos conceptes.

Penso que tot això fóra més clar si ens acostuméssim a distingir clarament entre les nocions de "públic" i "subvencionat", d'una banda, i les de "privat" i "lucratiu", d'una altra. Malgrat que els discursos fàcils s'encaparrin a suggerir el contrari, aquests conceptes no volen dir el mateix. La Universitat de Harvard i la xarcuteria de la cantonada són iniciatives estrictament privades. Això és indubtable; però sospito que si no completem la frase amb una postilla raonable acabarem fent el ridícul. Que una determinada entitat sigui d'iniciativa privada, com passa amb Harvard (i amb Yale, i amb Oxford, i amb Cambridge...) no significa que no tingui una dimensió pública, en aquest cas d'una gran envergadura. I a l'inrevés: una institució íntegrament subvencionada, sigui del tipus que sigui, no té perquè revertir positivament en l'àmbit públic. L'excel·lència, no la garanteix ni una cosa ni l'altra, i la ineficàcia

EL TEMPS

Universitat de Cambridge. "Que una entitat sigui d'iniciativa privada no significa que no tingui una gran dimensió pública."

tampoc. En conseqüència, resultaria més assenyat emprar unes quantes distincions que tenen poc a veure amb l'obsoleta dicotomia públic/privat. Hi ha iniciatives i institucions no subvencionades que tenen una voluntat de servei públic reconeguda socialment, i altres que tenen una finalitat merament lucrativa; hi ha iniciatives i institucions subvencionades amb una positiva projecció pública, i altres que només obeeixen a interessos purament corporatius, és a dir, encobertament privats; hi ha entitats privades que s'autofinancen completament, altres que ho fan parcialment, i altres que estan íntegrament subvencionades; hi ha entitats subvencionades amb un model de gestió pú-

blica i altres amb un de gestió privada; hi ha entitats no subvencionades però fortament fiscalitzades per l'estat, i altres de subvencionades que, en canvi, disposen del mateix marge de manobra que una empresa privada; fins i tot hi ha entitats governamentals que obtenen guanys del sector privat (com ara les ràdios i les televisions anomenades "públiques" en relació amb la publicitat) i les entitats no governamentals que viuen, precisament, dels pressupostos governamentals, etc. Si el lector en té ganes, pot fer la resta de permutacions, que són múltiples i variades. No sé pas si serà gaire entretingut, però estic convençut que paga la pena fer-ho. Dic això perquè des de fa un cert temps percebo una certa tendència a refer la dicotomia entre públic i privat a còpia de llocs comuns còmicament desfasats.

Als que defensen l'omnipresència de l'estat, els recordaria que aquest experiment ja es va dur a terme exemplarment a l'Albània d'Enver Hoxa o a la Romania de Ceausescu, amb resultats qüestionables; als que pensen que l'estat és gairebé innecessari, els evocaria les relacions entre la United Fruits i la República de Guatemala, posem per cas.

La contraposició que comentem està més morta que viva, però ens costa assumir un nou paradigma que prengui com a referents bàsics l'eficàcia i la ineficàcia, en comptes d'apel·lar a romanços que, tot sovint, només amaguen interessos corporatius. Públic, privat? Si algú m'explica què signifiquen exactament avui dia aquests dos conceptes, potser n'acabi triant un de concret. Mentrestant, però, prefereixo no empassar-me aquests esquers tan primaris, aquestes dicotomies del segle XIX que ara alguns fan servir sobretot per justificar els propis fracassos (tant hi fa si són públics com privats; la cosa està molt ben repartida).

Ferran Sáez Mateu és director de l'Institut d'Estudis Polítics Blanquerna; Universitat Ramon Llull de Barcelona